

Záver.

Postupným realizovaním tohto rámcového plánu vznikne na juhozápadnom Slovensku uzavretý chemický výrobný cyklus s vlastným výskumným ústavom, ktorý by vyrábal tovary a polotovary z vlastnej suroviny a dodával by nášmu hospodárstvu cenné a potrebné výrobky, ktoré by našli nielen doma, ale i v cudzine veľký odber. Naša najcennejšia surovina — drevo — nájde týmto spôsobom svoje najvhodnejšie a z národohospodárskeho hľadiska najsošnejšie využitie. Bohaté zásoby listnatého a ihličnatého dreva Malých Karpát môžu byť spracované i po stránke dopravnej v najvýhodnejšom okruhu, najmä zásoby bôrového dreva gravitujúce do továrne v Horných Orešanoch. Po postavení železničnej spojky Plavecký Sv. Mikuláš—Jablonica ihličnaté drevo môže byť výhodne dopravované do tejto továrne.

Podľa novinárskych správ plánuje sa na tomto kraji ešte ďalší železničný spoj: z Nádaša cez Horné Orešany—Modru do Gúty na Žitnom osetrove. Vzhľadom na priemyselné potreby tohto kraja žiadalo by sa, aby tento spoj vychádzal z Vrbového do Nádaša, aby mohla byť zopajená do železničného spoja tiež tovární v Dobrej Vode.

REFERÁTY

Pred otvorením výskumného ústavu v Dynamitke

M. FURDÍK

Výskumníctvo, ako organizovaná vedecká práca, stalo sa nerozlučnou súčasťou modernej technickej výroby. Nie je nijakou príťažou — parazitom produktívnej výroby. Vo zvýšenej miere vzťahuje sa toto na priemysel v chemickom sektore, kde za rapidný rozvoj syntetickej chémie, najmä výroby umelých hmôt vďačíme veľkorysej organizácii výskumu u svetových koncernov I. G. Farben, Du Pont, I. C. I. a v Sovietskom sväze na mnohých výskumných ústavoch.

Hlavné úlohy priemyselného výskumníctva sú:

1. Zlepšovať doterajšie spôsoby výrobných pochodov.
2. Hľadať nové cesty výrobných pochodov.
3. Zošľachťovať známe matérie.
4. Hľadať a syntetizovať nové matérie.

Hodno vyzdvihnúť dnes už samozrejímavý fakt, že pri dobre vedenom priemyselnom výskumníctve i čistá veda príde na svoje,

pretože pri realizovaní hore označených úloh musí sa často prenikať do hĺbky — ísť ku koreňom. Novodobé výskumníctvo vzalo si na pomoc verných sprievodcov úspechov obchodne-priemyselného sveta tohto storočia: plánovanie a organizáciu. Namiesto improvizácie a roztrieštenosti nastupuje koncentrovaná zámernosť — plán. Veľké priemyselné koncerny neľutovaly obetovať zo začiatku azda zdanlivo neúnosné sumy na výskumníctvo, avšak ako skúsenosti ukázali, vyplatilo sa to a peniaze, vložené do rozsiahleho výskumníctva, neboli nijakou obetou, ale neskôr dobre sa vyplácajúcou investíciou. Nemusíme ísť ďaleko pre dobrý príklad: I. G. Farben vo svojom vzraste a expanzii opierala sa predovšetkým o úspešné, dobre organizované výskumníctvo. V Československu pred druhou svetovou vojnou okrem výskumných ústavov menšieho formátu, zriadených záujmovými združeniami niektorých odvetví v chemickom sektore (cukrovary, pivovary, sklárne atď.) len firmy ako Spolok pre chemickú a hutnú výrobu, potom Baťa v Zlíne mali priemyselné výskumníctvo väčšieho formátu s desiatkami kvalifikovaných výskumníkov — vedeckých pracovníkov, náležite vystrojené prístrojmi, pokusnými aparáturami a finančne bohato dotované (najmä u Baty).

V dnešnom Československu po znárodnení veľkopriemyslu národné podniky majú v smysle štatútu priamo prikázanú povinnú starostlivosť o výskumníctvo, t. j. každý národný podnik prispieva na svoje vlastné výskumníctvo podľa stanoveného kľúča (zatiaľ %ný podiel z obratu).

Zodpovední štátni činitelia čsl., uznávajúc dôležitosť akéhokoľvek výskumu pre materiálnu a duchovnú úroveň štátu, na popud vedeckých a technických kruhov ešte minulého roku ustanovili štátnu výskumnú radu, ako riadiaci orgán pre koordinovanie všetkého výskumníctva s hľadiska vedeckého, hospodárskeho a kultúrneho života. O tomto sa hovorí v návrhu dvojročného plánu v § 11: „technický a vedecký pokrok bude sa podporovať vybudovaním a zabezpečením výskumníctva a stanovením jeho pracovných úloh s jednotného hľadiska.“

Priemyselné výskumníctvo so svojím pracovným programom je podielovou súčasťou celoštátneho výskumného plánu, konštruovaného odbornými skupinami štátnej výskumnej rady za spolupráce vedeckých, priemyselných a hospodárskych kruhov so zreteľom na naliehavosť problémov. Správna aplikácia zásad celoštátneho výskumného plánu môže dať popud na podnietenie intenzívneho výskumníctva v priemysle, keďže sú zabezpečené materiálne predpoklady a tým aj dané možnosti na postupnú výchovu kádra vybraných výskumníkov v priemysle. Záleží veľmi na schopnosti a eláne príslušných činiteľov, aby dali všetkému správny smer. Prax ukáže, aké korekcie treba urobiť, aby sa štátna výskumná rada stala účinným inštrumentom výskumníctva.

Na Slovensku neboly dosiaľ nijaké priemyselné výskumné ústavy. Nebolo väčších celkov, schopných finančne podoprieť výskumníctvo väčšieho formátu — vybudovať výskumné ústavy. Toto sa umožňuje až teraz utvorením národných podnikov. V oblasti znárodneného chemického priemyslu na Slovensku sú štyri národné podniky. Jedným z nich sú „Chemické závody Dynamit Nobel“ sduružujúce štyri závody: Dynamitku v Bratislave, Továreň na umelú striž „Vištra“ v Bratislave, Priadelnu umelého hodvábu v Senici nad Myjavou a továreň na superfosfát a kys. sírovú v Kostolancoch nad Hornádom. Pred vyše rokom, skôr než bol známy zmienený návrh štatútu, prikazujúci národným podnikom povinnú starostlivosť o výskumníctvo, skrsla myšlienka vybudovať Výskumný ústav v lone národného podniku „Chemických závodov Dynamit Nobel“ v Bratislave a dnes sme už pred skutočnosťou, že čoskoro započne svoju činnosť. V apríli minulého roku spravily sa plány na rekonštrukčnú úpravu bývalej administratívnej budovy Dynamitky, úplne vypálenej Nemcami pri prechode frontu (ostaly z nej len holé múry!) a hneď bez meškania prišlo sa k stavebným prácam.

Len zasvätení môžu oceniť námahu vynaloženú vedením výskumného ústavu na vybudovanie, zariadenie spomenutého ústavu, na jeho vystrojenie prístrojmi za dnešných sťažených dodateľských pomerov.

Výskumný ústav „Chemických závodov Dynamit Nobel“ v Bratislave bude mať tieto oddelenia:

- a) analytické,
- b) fyzikálno-chemické,
- c) anorganické,
- d) organické,
- e) mikrobiologické a
- f) pokusnú stanicu na umelé vlákna.

Bude mať ďalej odbornú knižnicu s patentným oddelením, konštrukčné oddelenie, sklofúkačskú dielňu a neskôr aj zámočnícku dielňu s halovou budovou pre poloprevádzkové pokusy. Už z naznačeného rozčlenenia vidieť, že výskumnícky program bude rozsiahly. Po dodaní niektorých komplikovanejších prístrojov vystrojenie ústavu bude na dobrej úrovni a potom už od ľudských síl, od ich schopností a pracovného zápalu bude závisieť, do akej miery sa splní určený program. V každej ľudskej činnosti dôležitým faktorom je človek, vo výskumníctve je azda rozhodujúcim, najdôležitejším faktorom, nakoľko od úspešného skúmateľa požadujú sa superlatívy schopností rozumových a charakterových, t. j. schopností tvorivých. Práve tu narážame pri budovaní výskumníctva na najväčšiu prekážku. Je nedostatok skúsených výskumníkov nielen na Slovensku, ale v celej ČSR. Pre začiatok bude potrebné postarať sa o to, aby aspoň popredné sily, vedúce sily výskumných ústavov byly silné individuality, talenty schopné strhnúť nezpracované,

avšak vybrané snaživé sily k mimoriadnym výkonom. Možno, že to pôjde často na úkor ich vlastného okruhu odbornej činnosti, ale niet iného východiska na skorú výchovu dorastu výskumníkeho.

Ako sme už spomenuli: celoštátny výskumný plán má zabrániť triešteniu síl v rozsahu celoštátnom pri riešení rozličných problémov. V našom rámci slovenskom prevedie sa medzipodniková koordinácia činnosti výskumných ústavov jednotlivých národných podnikov v lone príslušných oblastných riaditeľstiev. Je pravdepodobné, že sa neskôr vyvinie ďalšia koordinácia výskumu medzi oblastnými riaditeľstvami znárodneného priemyslu na Slovensku, aby sa čo najúčinnnejšie využili pracovné sily a zariadenia výskumných ústavov.

HOSPODÁRSKE ZPRÁVY

Budúcnosť nemeckého priemyslu

Krátko prehovorím o budúcnosti nemeckého priemyslu podľa plánu 4 okupačných mocností v Nemecku, SSSR, Veľkej Británii, Francúzska a USA. Každý zo štyroch národov spravuje zónu podľa vlastnej politiky. Medzitým všetci štyria vyjednávajú na základe štvordielu o rôznych otázkach týkajúcich sa tejto zeme ako celku. Budúci rozsah nemeckého priemyslu je jedno z väčších uskutočnení, na ktorom sa dohodli. Vedúce princípy tohto plánu boli vytýčené v potsdamskom protokole a sú v krátkosti nasledujúce:

- eliminácia nemeckého vojnového potenciálu a priemyselné odzbrojenie Nemecka,

- platenie reparácií tým krajinám, ktoré trpely pod nemeckou agresivitou,

- vybudovanie poľnohospodárskeho a mierového priemyslu,

- udržovanie nemeckého priemerného životného štandardu — neprekročujúci priemerný európsky životný štandard (okrem Veľkej Británie a Sovietskej únie),

- ponechanie Nemecku dostatok prameňov, aby po zaplatení reparácií vládali sa sami udržiavať bez vonkajšej pomoci.

Na stá expertov zo všetkých štyroch okupačných zón bolo zamestnaných v Berlíne cez niekoľko mesiacov na formulovaní plánu pre nemecký povojnový priemysel a štúdiom o množstve a charaktere priemyselného hlavného zariadenia, súčeho pre reparácie. Rok 1949 bol vytýčený ako cieľový rok pre vyrovnané nemecké hospodárstvo, lebo sa odhadlo, že za tento čas sa ostatná Európa zotaví z prvých následkov vojny a že priemerné európske hospodárstvo dosiahne predvojnovú periódu (1930—1938). Plán sa zakladal na určitých predpokladoch, že obyvateľov Nemecka bude